

MITEN ON LUOTAVA ONNELLINEN YHTEISKUNTA?

3.

HURSKAITA TOIVOMUKSIA

Kys. Jos otaksumme, että joku valtakunta omaksuisi parlamentaarisen kolmijaon, olisiko teidän mielestänne kaikki hyvä silloin saavutettu?

Vast. Kaukana siitä. Tuohan olisi vain alkua. Nuo kolme parlamenttia olisivat vain kuin työaseita kansan kädessä uusien aatteiden toteuttamiseksi.

Kys. Niinhän minäkin olen esityksestänne ymmärtänyt, – vaikka onhan kolmijako itsessään kaikkia mullistava uudistusaskel.

Vast. On tietenkin. Muistakaamme vain, että kolmijako heti vapauttaa henkisen elämän poliittisen valtion holhouksesta ja erottaa kirkon valtiosta.

Kys. Sekin olisi jo suuri saavutus. Mutta siitä huolimatta on kai niillä, jotka kolmijako-aatetta kannattavat, toisiakin uudistusehdotuksia? Täytyisihän parlamenteilla työssään olla jonkinlaisia lähtökohtia?

Vast. Älkää olko siitä huolissanne. Kyllä lähtökohtia ilmaantuu! Mutta onhan tietysti kolmijako-aatteen kannattajilla toisiakin ehdotuksia. Minulla ainakin on joukko hurskaita toivomuksia onnellisen yhteiskunnan suhteen.

Kys. Sitä minäkin. Ettekö tahtoisi niistä puhua?

Vast. Mielelläni. Tahdon aloittaa periaatteesta, jota erikoisesti painostaa tohtori Steiner Saksassa ja joka tähtää työväen vapauttamiseen palkkaorjuudesta. Palkkaorjuudella tarkoitan sitä seikkaa, että korvaus, minkä työväki saa ruumiillisesta työstään, vaihtelee konjunktuurien mukaan maailmanmarkkinoilla. Jos kysyntä on pieni, on palkka pieni ja työtä vähän. Tämä asettaa työmiehen työn samaan kategoriaan eli luokkaan kuin minkäkin markkinatavaran. Työmiehen työ on ostettavissa kuin tavara ainakin. Kauppias myö tavaroitaan, työmies oman ruumiinsa voimat. Tämä periaate on väärä, sillä työmiehen ruumis ei ole tavara, vaan elävä organismi. Työmies on elävä ihminen – vapaa ihminen – eikä ihminen ole oikeutettu myymään itsensä.

Kys. Tarkoitatteko siis, että kaikki työ on oleva urakkatyötä?

Vast. Urakkatyö on epäilemättä edistysaskel. Siinähan työmieskin myy työnsä tuloksia eikä itse työtä, ja se on lähempänä periaatetta.

Kys. Mutta työmiehet eivät yleensä halua urakkatyötä. He myyvät mieluummin itsensä, kuten sanotte, säännöllisestä tuntipalkasta, sillä palkattu työ on aina helpompaa. Jos laiskotellaan, tapahtuu se isännän kustannuksella!

Vast. Siinäpä se. Onhan sekin luonnotonta. Miksi maksetaan palkkaa laiskottelusta? Laiskottelua saimme todella nähdä venäläisten patteritöissä maailmansodan aikana niin kylläksemme, että oikein puistattaa. Eikö sekin puolestaan todista, että periaatteessa on virhe?

Kys. Tai ihmisissä?

Vast. Aivan oikein: ihmisissä. Mutta jos ihmiset olisivat mallikelpoisia, silloin ei tarvittaisi mitään järjestelyä eikä mitään periaatteita. Juuri sen takia, että ihmiset ovat epätäydellisiä, juuri sen takia täytyy meidän mikäli mahdollista järjestää olomme luonnon ja elämän lakien mukaisiksi. Muuten teemme elämästä vaikeamman ja raskaamman koulun kuin mitä se itsessään olisi, – ja sitä olemme tietämättömyydessämme paljon tehneet.

Kys. Mikä siis mielestänne olisi oikea periaate työn palkkauksen suhteen?

Vast. Vapauden ja veljeyden.

Kys. Kuinka tarkoitatte? Selittäkää.

Vast. Ajatelkaamme tehtailijaa, joka valmistaa määrätynlaisia tuotteita. Vanhan – ja väärän – periaatteen mukaan järjestetyssä yhteiskunnassa hän sanoo itselleen: tehtaassani tarvitsen sata työmiestä; ja hän palkkaa itselleen sata työmiestä. Alussa hän koettaa suoriutua niin pienillä palkkoilla kuin mahdollista, mutta työmiesten vaatimusten kasvaessa hänen täytyy lisätä palkkoja. Lopuksi voi käydä niin, että tehtailijan ei enää kannata maksaa niin suuria palkkoja kuin vaaditaan. Hänen täytyy joko lopettaa liikkeensä tai antaa sen mennä konkurssiin. Ja kummassakin tapauksessa häntä syytetään siitä, että monet työmiesperheet taas ovat jääneet leivättömiksi.

Kys. Entä uuden periaatteen mukaan järjestetyssä yhteiskunnassa?

Vast. Siinä tehtailija sanoisi itselleen: tarvitsen tehtaassani sadan miehen apua, sillä yksin en voi tuotteitani valmistaa. Ja hän kerää ympärilleen nämä sata miestä, selittää heille työnsä tarkoituksen, tekee yhdessä heidän kanssaan laskelmiaan ja sopii heidän kanssaan palkasta sekä siitä osuudesta, mikä heillä on oleva mahdollisesta voitosta. Pääasiallinen voitto jää tietysti isännälle, joka kapitaalinsa sijoittaa, mutta jotakin osuutta täytyy luonnonmukaisesti tulla työmiehillekin niistä tuotteista, joita yhteisesti valmistetaan. Ja onhan mahdollista, jopa uskottavaakin, että työntekijätkin sijoittavat lainoina liikkeeseen mitä pääomia heillä sattuu olemaan.

Kys. Jonkunlaista osuustoimintaa siis?

Vast. Vaikkapa niinkin. Ainakin yhteistoimintaa. Mutta huomatkas: ei mitään yhteisriitoja. Ei kokouksia, joissa „äänestetään” ja „päätetään”. Tehdas on luonnollisesti isännän oma ja hän johtaa sitä, niinkuin hän parhaaksi näkee. Hän on siitä vastuullinen ja hänellä on määräämisvalta. Työ suoritetaan hänen ohjeittensa mukaan. Mutta miksi ei kaikki silti tapahtuisi ystävyydessä ja hyvässä sovussa?

Kys. Tuonsuuntaista ohjelmaa toteutettaneeko nytkin jo siellä täällä.

Vast. Sitä parempi. Se todistaa, että uusi periaate on oikea, että se on käytöllinen. Ihmiset eivät yleensä aavista, kuinka paljon riippuu juuri näkökannoista ja periaatteista. Maailma voi olla ulkonaisesti jokseenkin saman näköinen, mutta erilaisten näkökantojen vallitessa ihmiset joko voihkivat ikävästä tai hymyilevät onnesta ja ilosta. Veljellinen käytös ihmisten kesken muuttaa koko maailman harmaasta kullankeltaiseksi.

Kys. Mutta ettekö pelkää, että työmiehet tulevat liian vaativiksi, että tehtailija ei löydä tarvitsemiaan miehiä? Eihän hän isäntänä saata maksaa mitä tahansa palkkaa.

Vast. Pelko on turha. Onhan olemassa parlamentti – talouskamari, joka auttaa taloudellisesti, jos on tarpeen, ja poliittiset valtiopäivät, joihin voi vedota oikeuskysymyksissä. Ottakaa muuten huomioon, että ihmisetkin tulevat muuttamaan. Enkeleitä heistä ei tule, mutta ympäristö ja ilmapiiri vaikuttaa kuitenkin vähitellen. Jalot aatteet tekevät työtään. Niihin yleensä liian vähän uskotaan.

Kys. Saattaa niinkin olla. Mutta sanoitte äsken, että teillä olisi useitakin „hurskaita toivomuksia” uuden yhteiskunnan suhteen?

Vast. Kyllä onkin. Eräs periaate, joka nuoruudestani saakka on väikkynyt silmissäni ylen tärkeänä, on, että jokaisella ihmisellä, joka haluaa viljellä maata, olisi siihen tilaisuutta. En tietysti nyt tarkoita paljasta työntekoa, vaikkei siihenkään aina ole ollut tilaisuutta tarjolla; vaan tarkoitan, että omaa maata pitäisi olla saatavissa ihmiselle, joka sitä kaipaa ja sille tahtoisi kotinsa rakentaa. Saahan sitä nytkin ostamalla, jos rahaa on. Mutta vallalla on käsitys, että maanviljelys ei kannata; ja tuskin se kannattaakaan, jos maata pitää ostaa velaksi. Tässä on epäkohta – ja sitähan jo nykyisessäkin yhteiskunnassa yritetään korjata pienviljelijöitä auttamalla ja pienviljelystä edistämällä. Ollaan jo tiellä kulkemassa ja nyt on vain rohkeasti edettävä, selvä päämäärä mielessä. Se päämäärä on: raha ei saa olla esteenä yksilölle tai yksilöryhmille maan hankinnassa ja sitä viljelemään ryhdyttäessä. Tämä on kansantaloudellisesti tärkeä kysymys, sillä pääpaino ei ole rahoissa, vaan siinä, että maa tulee viljellyksi ja rupeaa tuottamaan.

Kys. Kuinka asia olisi mielestänne parhaiten järjestettävissä?

Vast. Tämä on vanha kysymys ja ehdotuksia on tehty monenlaisia; muuan on se, että valtio tulisi maan omistajaksi ja vuokraisi haluaville. En tahdo tyrkyttää mitään käytännöllistä ratkaisua,

koska tarkoitus juuri on, että parlamentti sen tekee. Kun periaate on selvä, silloin toteuttaminen käytännössä tapahtuu yhteistyöllä paraiten.

Kys. Voimme siis siirtyä johonkin toiseen toivomukseenne?

Vast. Niin, muuan toivomukseni on, että vankila- ja kuritushuonejärjestelmän sijalle keksittäisiin joku parempi. Vapauden riistäminen ihmiseltä on luonnoton, paitsi siinä tapauksessa, että hän on raivohullu eikä vastaa teoistaan. Silloinhan hän onkin sairas enemmän kuin rikollinen. Vankiloiden asemasta saisi olla kasvatuslaitoksia. Eikä kasvatus ole lykättävä siksi, kunnes ihminen jo on täysi-ikäinen. Nuorena on vitso väännettävä. Muuten on itsestään selvää, että uudessa yhteiskunnassa ei ole poliittisia rikoksentekejiä. Ei ole mitään syytä poliittiseen vehkeilyyn, eikä ole mitään vallankaappauksen mahdollisuuksia, kun ei ole sotaväkeä.

Kys. Eikö sotaväkeä? Siinäpä uusi toivomus.

Vast. Aivan niin. Yhteiskunta, jossa kaikkialla koetetaan noudattaa vapauden ja veljeyden periaatteita, lopettaa pian pakollisen sotapalveluksen ja asevelvollisuuden.

Kys. Entä maan puolustus?

Vast. Mikäli sitä tarvitaan, on se järjestettävä vapaaehtoisuuden pohjalle. Mielestäni on nykyinen suojeluskunta-aate meillä Suomessa varsin onnistunut. Ja sekin voi aikaa myöten suuresti rajoittaa lukunsa, kun kansojen liitto astuu voimaan. Luonnotonta on, että ihmiskunta on poliittisesti jakautunut kansoihin, kun sen päin vastoin pitäisi muodostaa yksi suuri ihmiskunnan perhe. Entä sodat? Onko mitään elämän ja luonnonlakeja loukkaavampaa?

Kys. Nuo ehkä sentään ovat kaukaisia ihanteita?

Vast. Ei niinkään kaukaisia. Kyllä ihmiskunta voisi niitä ymmärtää ja sulattaa.

Kys. Mutta yksityisten ihmisten vallanhimon? Oli äsken puhe vallankaappauksista. Sanoitte niiden tulevan mahdottomiksi; vaan miksi? Eikö ihminen ole vallanhimoinen?

Vast. Nähtävästi jotkut ihmiset ovat suurestikin vallanhimoisia, mutta mihin he kykenisivät uudessa yhteiskunnassa? Jos he ovat voimakkaita ja lahjakkaita ihmisiä, saattavat kyllä voittaa joitakuita houkkioita puolellensa, – mutta ainoastaan houkkioita! Kaikki järkevät ihmiset nauraisivat heille: minkätähden möisivät vapautensa?

Kys. Eikö houkkioita aina ole enemmän kuin järkeviä ihmisiä?

Vast. Ei sentään. Onhan se näkynyt kaikista vallankumouksista, jotka ensi silmänräpäyksessä ovat onnistuneetkin: väkivaltaan turvautuessaan ne väkivaltaan hukkuvat. Ja lopuksi pääsee aina voitolle se valta, joka on vähimmässä määrässä väkivaltaa. Sillä väkivalta on ihmisen sisälliselle luonnolle vierasta. Ranskan vallankumous hukkui hirmuvaltaan ja hirmuvalta synnytti Napoleonin. Ja hänen kauttaan jouduttiin takaisin porvarillisen yhteiskunnan vanhaan järjestykseen. Kun kerran uusi yhteiskuntajärjestys voittaa maailman – ja huomatkaa: sen voitto käy rauhallista kehitystietä eikä verisen vallankumouksen kautta, – silloin se tulee pysyväiseksi pohjaksi, johon pitkinä aikoina aina palataan, vaikka vallankumouksiakin sattuisi. Mutta, kuten sanottu, minä uskon, että vallankumouksen vaara uudessa yhteiskunnassa on melkein olematon, – samoin kuin on sodan uhka, niin pian kuin kansojen liitto toteutuu.

Kys. Entä vielä toisia toivomuksia?

Vast. Onhan niitä paljonkin, vaikkeivät ole suorastaan poliittisluontoisia. Soisin, että ihmiset lakkaisivat asumasta kasarmeissa, että kaupungit muodostuisivat huvilakaupungeiksi ja että puutarhoja ja puita olisi kaikkialla. Soisin, että kaikilla ihmisillä nuoruudessaan ainakin olisi tilaisuutta ruumiilliseen ulkoilmatyöhön henkisten tehtävään ohella; että yleensä oltaisiin ulkoilmassa, urheiltaisiin, käveltäisiin ja kesällä uitaisiin vielä enemmän kuin nykyään. Soisin, että todellista raikasta iloa olisi elämässä enemmän! Soisin, että ulkoilmatyö tehtäisiin sotilaallisen rytmillisesti, ahkerasti ja täsmällisesti, ja että silloin tällöin torvisoittokunnat innostaisivat työntekijöitä reippailla sävelillä. Soisin, että opittaisiin kohtelevaan eläimiä ystävällisesti ja hellästi, sillä ovathan ne meihin verraten lasten asemassa; soisin, että viviseksioni lakkautettaisiin ja että enemmän huolta pantaisiin hygieeniselle elämälle, joka vähentäisi sairauksia. Soisin, että raittius lakkaisi olemasta poliittinen kysymys, niinkuin se on semmoisessa maassa, missä vallitsee ehdoton kieltolaki, ja jälleen tulisi

siveelliseksi asiaksi, jota se luonnostaan on. Soisin, että metsästystä – alussa ainakin metsästystä huvin vuoksi – pidettäisiin raakalaisena ajan viettönä ja että yleensä totuttaisiin nauttimaan vähemmän lihaa ruoaksi, jonka takia kasviksien ja hedelmien viljelys olisi kohotettava suurempaan kunniaan. Soisin, että olisi olemassa yksi kaikille kansoille yhteinen keinotekoinen kieli, oli se vaikka esperanto, jota kaikissa kouluissa opetettaisiin äidinkielen ohella. Koulun ja kasvatuksen suhteen olisikin niin paljon ehdotettavana, ettei näin ohimennen kannata niistä mainitakaan. Mitä muuten hyödyttää luetella tällaisia toivomuksia, joita jokainen ajatteleva ihminen keksii yltäkyllin?

Kys. No niin, olettehan uteliaisuuttani suuressa määrässä tyydyttänyt.

Vast. Pari tärkeätä periaatetta tahtoisin vielä lausua julki: lapsella on oikeus saada kasvatusta ja oppia ja vanhuksella, päivätyönsä suorittaneella, on oikeus saada elää ja olla onnellinen. Tämä on yhteiskunnallinen kysymys. Yhdessä täytyy meidän niin järjestää, ettei keltään lapselta kielletä kasvatuksen ja opin mahdollisuutta, yhdessä myöskin niin järjestää, että vanhoilla ihmisillä on huoleton toimeentulo ja kunnioitettu asema elämässä. Onko surkuteltavampaa näkyä kuin lapsi, joka kurittomana kasvaen, ilman oppia ja ohjausta, tottuu laiskotteluun ja paheihin, tai harmaahapsi vanhus, joka omaisien ja vieraiden hylkäämänä vavisten anoo leipää? Semmoiset ovat yhteiskunnan häpeäpilkkuja.

7. 3.1920.

PEKKA ERVAST

(Ruusu-Risti 1921 Helmikuu N:o 2, s. 109-115)